

Sammendrag

Syklisters oppfatninger av drift og vedlikehold – resultater fra en spørreundersøkelse i ni byområder

TØI rapport 1758/2020

Forfattere: Ole Johansson og Torkel Bjørnskau

Oslo 2020 183 sider

Nullvekstmålet tilsier at framtidig vekst i persontrafikken i byer og tettsteder skal tas med gang-, sykkel- og kollektivtrafikk. God drift og godt vedlikehold av fortau, gang- og sykkelveger og sykkelfelt er viktig for å få til dette. Rapporten viser resultatene fra en spørreundersøkelse til 2555 syklister i ni byområder om deres oppfatning av drift og vedlikehold for sykling.

Om sommeren oppleves hull og ujevnheter samt sand, grus og glasskår på asfalten som problemer. Høye fortauskanter er også et problem for en del. Om vinteren mener mange at det brøytes for dårlig på fortau og sykkelveger, men meningene er mer delt når det gjelder stroing og salting. Syklistene fra Trondheim, Bergen og Tromsø er minst fornøyde med drift og vedlikehold; syklistene fra Kristiansand, Rogaland og Kongsberg er mest fornøyde. Kvinner, og særlig de over 60 år, er mer bekymret for vanskelige føreforhold enn menn er, spesielt om vinteren.

Resultatene tyder på at bedre drift og vedlikehold kan føre til at flere vil velge å sykle.

Bakgrunn

Statens vegvesens FoU-program «Bedre drift og vedlikehold for å få flere gående og syklister» (BEVEGELSE) handler om innsatsnivå og metoder for drift og vedlikehold som kan føre til økt gang- og sykkeltrafikk. Flere kommuner, blant annet Stavanger, Kristiansand, Vefsn og Trondheim, deltar i prosjektet for å dele kunnskap og erfaringer. I tillegg har de fleste byområdene i Norge belønningsavtaler, bymiljøavtaler eller byvekstavtaler der de forplikter seg til å begrense biltrafikken og fremme gåing, sykling og kollektivtransport. Tiltak for bedre drift og vedlikehold for gående og syklende er derfor viktig og aktuelt i de fleste byområdene i Norge.

Med drift menes tiltak som er nødvendig for at vegene skal fungere godt for trafikantenes daglige bruk. Her er utfordringene størst om vinteren med snørydding, brøyting og tiltak for å bedre veggrepet. Vedlikehold betyr å ivareta den fysiske infrastrukturen i et lengre perspektiv, slik som å opprettholde standarden på vegdekker og vegutstyr i tråd med kvalitetskrav.

Tidligere forskning viser at vedlikehold og drift har store implikasjoner for valg av reise-måte, veivalg og komfort, og at vanskelige veg- og føreforhold oppleves forskjellig av ulike befolkningsgrupper.

I denne rapporten presenteres resultatene fra en omfattende spørreundersøkelse om syklisters opplevelser og meninger om drift og vedlikehold av infrastruktur for sykling, med særlig vekt på geografiske og demografiske forskjeller.

Metode

Det er ofte krevende å få rekruttert syklister til store spørreundersøkelser. Problemet er at det ikke er noen klar definisjon av hva en syklist er eller noen registre over syklister slik det for eksempel er for bilførere (fører kortregistrert, kjøretøyregisteret). Vi brukte derfor flere strategier for å få tak i tilstrekkelig mange syklister til denne undersøkelsen. Både epostlister fra TØI, epost fra Syklistenes landsforbund (SLF), Facebook, arbeidsgivere (kommuner), oppslag i sykkelbutikker og epost via Statens vegvesen ble tatt i bruk. Vårt mål var å få med syklister fra de største by- og tettstedsområdene i Norge.

Det endelige utvalget er på 2555 personer, med en liten overvekt menn. Utvalget er også noe eldre enn befolkningen generelt, men har deltakere fra byområder i store deler av Norge. Utvalget består av en stor del ivrige syklister, blant annet er andelen vintersyklister svært høy; nesten halvparten sier at de ofte sykler om vinteren.

Respondentene svarte på mange spørsmål om sine erfaringer med forskjellige aspekter av drift og vedlikehold av infrastruktur for sykling, både om sommer og vinter. I tillegg til spørsmål som ble stilt i form av påstander om drifting og om hvor hyppig ulike forhold opptrer, ba vi også respondentene ta stilling til ulike forhold ved hjelp av fotografier av mer eller mindre utfordrende føreforhold. Respondentene fikk også frittekstspørsmål der de selv kunne oppgi om det var områder i kommunen som var spesielt bra eller dårlig driftet og/eller vedlikeholdt, og generelt om hva som kan føre at de vil sykle mer. Frittekstsvarene er gjengitt som ordskyer i hovedrapporten, men også fullstendig i form av vedlegg til rapporten.

Resultater

Når det gjelder forholdene om sommeren er det først og fremst ujevnheter, hull, sand/grus på asfalten som trekkes frem, og en av tre opplever dette som et stort problem. Glasskår trekkes fram som et stort problem av hver femte syklist, men dette varierer mye mellom områder. Tidligere forskning har vist at høye kantsteiner kan være en risikofaktor for syklister, og vi spurte også om dette selv om høye kantsteiner ikke er et resultat av driftstiltak. Fire av ti sier at de opplever høye fortauskanter som et stort problem. Det gjelder kvinner i større grad enn menn, og det gjelder spesielt respondentene fra Bergen.

Når det gjelder vinterforholdene er det særlig brøyting på fortau og gang- og sykkelveger som mange mener er for dårlig. Fire av ti mener det brøytes for sjelden på fortau, og en av tre mener det brøytes for sjelden på gang- og sykkelveger. Når det gjelder strøing på fortau og gang- og sykkelveg er oppfatningene mer positive, men også når det gjelder dette sier om lag en av fem at det strøs for sjelden. Men omtrent like mange mener det strøs tilstrekkelig (og en del har ikke så klare oppfatninger). Også når det gjelder bruken av salt er meningene nokså delt.

Resultatene viser generelt at kvinner er mer bekymret for vanskelige føreforhold enn menn er. Dette gjelder særlig om vinteren når forholdene er vanskeligst. Spesielt de eldste kvinnene (> 60 år) synes føreforholdene om vinteren kan være vanskelige, og de opplever i større grad enn andre at vinterdriften og -vedlikeholdet er utilstrekkelig. De eldste kvinnene er de som i størst grad mener at det brøytes og strøs for dårlig. Vi finner også en motsvarende tendens til at middelaldrende og yngre menn i er mest kritiske til bruken av salt i vinterdriften. Bortsett fra dette finner vi ingen klare effekter av alder i denne undersøkelsen.

Undersøkelsen ble gjennomført i ni større by- og tettstedsområder i Norge, og svarene reflekterer at det er store klimatiske forskjeller mellom områdene. Uavhengig av dette ser vi at det også er forskjeller når det gjelder hvor godt fornøyde syklister er med drift og vedlikehold. Både når det gjelder sommer- og vinterdrift er syklister fra Trondheim, Tromsø og Bergen minst fornøyde. Syklister fra Kristiansand, Rogaland og Kongsberg er mest fornøyde.

Diskusjon og konklusjon

Mange deltakere er fornøyde med drift og vedlikehold for syklisters slik dette drives i dag. Særlig på større veier mener mange det driftes godt. Svarene viser imidlertid også at det er rom for forbedring på flere punkter. Omtrent en tredjedel sier at de ville syklet oftere hvis drift og vedlikehold var bedre. Vinterforhold med snø og is er vurdert som veldig utfordrende. Syklister tilpasser seg på ulike måter, blant annet ved å sykle mer forsiktig, men mange sier de velger andre transportmidler, som privatbil, når det er slike forhold. Dette er viktige konsekvenser som er direkte knyttet til drift og vedlikehold, og som svekker muligheten for å nå målet om nullvekst i personbiltrafikken.

Syklister er nokså samstemte når det gjelder vurderingen av at brøyting, kosting og strøing er gode tiltak for å sikre gode forhold om vinteren. De som opplever utfordrende vinterforhold, mener at dette er gode tiltak som en bør bruke mer av. Når det gjelder bruken av salt er meningene mer delte. Det skyldes trolig at salt er svært effektivt for å bedre friksjon samtidig som det har negative effekter på miljø (vegetasjon osv.) og fører til rust og slitasje på sykkelen. Mange vintersyklister bruker piggdekk, og for mange er det utenkelig å sykle om vinteren uten piggdekk. Mange opplever at piggdekk på sykkel gir meget god friksjon, og at is og hardpakket snø ikke er noe problem med piggdekk. Og så lenge det ikke er barveg-standard overalt der en sykler, opplever trolig mange at piggdekk er nødvendig uansett, og at det dermed ikke er behov for så mye salting. Det er også noen som unngår å sykle om vinteren fordi det saltes.

Menn er noe mer kritiske til salting enn kvinner, samtidig som kvinner i større grad enn menn er misfornøyde når det gjelder brøyting og strøing. Resultatene viser også at vanskelig føre og vanskelige forhold utgjør et større problem for kvinner, og de er en større hindring for at kvinner skal sykle enn tilfellet er for menn. Dette er i tråd med resultater fra tidligere forskning, og dette betyr trolig at bedre drift og vedlikehold er spesielt viktig for å øke syklingen blant kvinner.

Bedre vinterdrift og -vedlikehold i form av hyppigere brøyting, kosting og strøing trekkes fram for at man skal sykle mer om vinteren. For å få flere til å sykle om sommeren, er det behov for bedre og mer sammenhengende sykkelveger ifølge respondentene i undersøkelsen.